

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх -01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
бізнесу та сфери обслуговування

27 серпня 2024 р., протокол № 8

Голова Вченої ради

Галина ТАРАСЮК

РОБОЧА ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

«Теорія організації»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
освітньо-професійна програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
факультет бізнесу та сфери обслуговування
кафедра менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій

Схвалено на засіданні кафедри
менеджменту, бізнесу та
маркетингових технологій
26 серпня 2024 р., протокол № 7

Завідувач кафедри

Тетяна ОСТАПЧУК

Гарант освітньо-професійної
програми

Катерина БУЖИМСЬКА

Розробник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту, бізнесу та маркетингових
технологій БУРАЧЕК Ігор

Житомир
2024 – 2025 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
бізнесу та сфери обслуговування

27 серпня 2024 р., протокол № 8

Голова Вченої ради

_____ Галина ТАРАСЮК

РОБОЧА ПРОГРАМА **вибіркової навчальної дисципліни** **«Теорія організації»**

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
освітньо-професійна програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
факультет бізнесу та сфери обслуговування
кафедра менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій

Схвалено на засіданні кафедри
менеджменту, бізнесу та
маркетингових технологій
26 серпня 2024 р., протокол № 7

Завідувач кафедри
_____ Тетяна ОСТАПЧУК

Гарант освітньо-професійної
програми
_____ Катерина БУЖИМСЬКА

Розробник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту, бізнесу та маркетингових
технологій БУРАЧЕК Ігор

Житомир
2024 – 2025 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 22/ 2</i>

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Теорія організації» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньо-професійна програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» затверджена Вченою радою факультету бізнесу та сфери обслуговування від 27 серпня 2024 р., протокол № 8.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 3

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 5	Вибіркова	
Модулів – 1	Лекції	
	32 год.	__ год.
Змістових модулів – 4	Практичні	
	32 год.	год.
Загальна кількість годин – 150	Лабораторні	
	- год.	__ год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи – 5,375	Самостійна робота	
	86 год.	год.
	Вид контролю: залік	

Частка аудиторних занять і час 42,7 % аудиторних занять, 57,3 % самостійної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 4

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Теорія організації» є формування сучасного системного управлінського мислення, знань концептуальних основ створення і функціонування організації в умовах ринку, практичних умінь і навичок в управлінні організаціями різних форм власності та різної правової форми з урахуванням специфіки їх функціонування в умовах ринкових відносин.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- забезпечення студентів знаннями про теорію та практику функціонування організацій у мінливих умовах сучасного ринкового соціально-економічного середовища, про регулювання процесів, які відбуваються у взаємодії із зовнішнім середовищем тощо;
- вивчення основних організаційних теорій;
- вивчення теоретико-методологічних засад створення й функціонування організацій;
- засвоєння основних методичних підходів аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища організацій;
- набуття вмінь побудови організаційних структур організацій різних типів;
- набуття навичок трансформації, створення іміджу й культури організації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Теорія організації» студент повинен **знати**:

- теоретичні основи та закономірності теорії організації;
- класифікацію організацій, життєвий цикл організацій;
- типологію організацій та особливості соціальних організацій;
- структурні елементи та механізм управління організацією;
- особливості створення, функціонування, розвитку та ліквідації організацій;
- сутність та зміст організаційної культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Операційний менеджмент» студент повинен **вміти**:

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 5

- працювати з монографічними, довідково-енциклопедичними, статистичними, електронними джерелами з соціально-економічної проблематики та менеджменту;
- володіти методикою розрахунків основних показників та використання методологічних інструментів з метою пізнання мінливих явищ та процесів, які впливають на стан організації;
- використовувати методологічні та методичні прийоми вивчення ефективності діяльності й проектування організацій;
- досліджувати й характеризувати різні види організацій, визначаючи їх переваги та недоліки;
- здійснювати порівняльний аналіз і формування різних типів організаційних структур;
- визначати чинники формування іміджу й культури організації;
- розробляти заходи з трансформації, як організації у цілому, так і її складових, з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть отримати наступні Soft skills:

- *комунікативні навички*: письмове, вербальне й невербальне спілкування; вести дискусію і відстоювати свою позицію; вміння шукати, аналізувати та використовувати інформацію;
- *керування часом*: уміння справлятися із завданнями вчасно;
- *гнучкість і адаптивність*: гнучкість, адаптивність і здатність змінюватися; уміння аналізувати ситуацію, орієнтування на вирішення проблеми;
- *лідерські якості*: уміння спокійно працювати в напруженому середовищі; уміння ухвалювати рішення; уміння ставити мету, планувати діяльність;
- *особисті якості*: креативне й критичне мислення; етичність, чесність, терпіння, повага до оточуючих.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 6

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Методологічні засади теорії організації та основні організаційні теорії і моделі

Тема 1. Методологічні засади теорії організації

Сутність поняття «організація». Закони організації. Закони функціонування (статики) організації: закон композиції, закон пропорційності, закон найменших. Закони розвитку (динаміки) організації: закон онтогенезу (перетворення), закон синергії, закон інформованості-упорядкованості, закон єдності аналізу й синтезу, закон самозбереження.

Принципи організації: принцип ланцюгового зв'язку; принцип інгресії; принцип підбору; принцип рухомої рівноваги; принцип слабкої ланки. Групування принципів. Етапи розвитку організації: зародження, зростання, зрілості, старіння. Збереження рівноваги організації та її цілісності.

Тема 2. Основні організаційні теорії й моделі

Організаційні теорії: класична організаційна теорія; теорії організаційної поведінки; теорія інститутів та інституційних змін; популяційно-екологічна (еволюційна) теорія; тектологія О. Богданова; ноосфера В.І. Вернадського.

Еволюція теоретичних концепцій організації. Основні моделі організацій: органічна та механістична моделі. Сучасна організаційна парадигма: сутність, значення, зміст, практична спрямованість.

Змістовий модуль 2. Організація як система та як соціум

Тема 3. Організація як система

Формування системних уявлень: Платон, Аристотель, Кант, А. Сміт. Системність як загальна властивість матерії. Системний підхід (погляд). Стан системи, властивості системи, поведінка системи, дія, подія.

Будова систем: підсистема, елемент, структура, зв'язок. Атрибути зв'язку: спрямованість, сила, характер. Класифікація систем. Загальна класифікація: абстрактні системи; конкретні системи; відкриті системи; закриті системи; динамічні системи; адаптивні системи; ієрархічні системи, їх характеристики. Класифікація за ознаками: за походженням; за описом змінних; за способом управління; за типом операторів.

Аспекти організаційного порядку. Типологія організацій. Класифікація

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 7

організацій за ознаками: класифікація за принципами управління; класифікація за функціональними ознаками; класифікація за ознакою реалізації суспільних функцій; класифікація за ознакою визначення цілі (ціннісно-орієнтовані організації; організації, які формують власні цілі; цілескеровані організації; цілеспрямовані організації; цілеорієнтовані організації; цілепридатні організації; паразитичні організації).

Тема 4. Організація як соціум

Соціальна організація і соціальна спільність. Людина як елемент соціальної системи. Активність і опірність соціальної організації. Загальні риси соціальної організації.

Основні види соціальних організацій: формальна й неформальна організації. Механізми регулювання (регулятори) у соціальних системах: цільова управлінська дія, саморегуляція (самоуправління), організаційний порядок.

Змістовий модуль 3. Організаційний процес та самоорганізація

Тема 5. Організаційний процес

Організаційна діяльність. Альтернативні парадигми організаційного процесу. Система управління – кібернетичний підхід.

Принципи управління: принцип розімкненого управління; принцип розімкненого управління з компенсацією збурень; принцип замкненого управління; принцип однократного управління.

Оптимізація управління. Адаптивні й такі, що самі настроюються, системи.

Методи управління: детермінований метод управління; програмно-цільовий метод управління; ціннісно-орієнтований метод управління.

Тема 6. Самоорганізація

Природно наукові засади синергетики. Ентропія. Самоорганізація як ґрунтовний процес природи. Антиентропійна спрямованість самоорганізації. Сутнісний зміст синергетики.

Синергетична концепція самоорганізації. Основні положення синергетичної концепції самоорганізації. Ат трактори, біфуркація, фрак тали, детермінований хаос. Процеси самоорганізації. Необерненість і не повторюваність самоорганізації. Принципи самоорганізації: принцип від'ємного зворотного зв'язку; принцип позитивного зворотного зв'язку. Спонтанність і випадковість.

Гнучкість організації. Гнучкість процесу: гнучкість орієнтації й реалізації. Гнучкість системи: фактори й результати гнучкості системи. Виробнича

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідас ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 8

гнучкість: фактори та функціональні й структурні ознаки виробничої гнучкості.

Сталість організації. Статична й динамічна сталість. Типи сталості: внутрішня, зовнішня й спадкові сталості; кількісна й структурна сталості. Несталий стан системи. Сталість і управління змінами.

Змістовий модуль 4. Середовище та культура організації. Організаційне проектування

Тема 7. Зовнішнє та внутрішнє середовище організації

Внутрішнє середовище організації. Змінні всередині організації (внутрішні фактори): цілі, завдання, структура, технологія, люди. Культура та імідж організації як її внутрішні фактори. Взаємозв'язок внутрішніх факторів. Методи дослідження внутрішнього середовища організації: аналітичні методи; експертні методи; лінійне програмування; динамічне програмування; діагностування (експрес-діагностика, ґрунтова діагностика); внутрішній моніторинг (моментні спостереження, постійні спостереження).

Зовнішнє середовище організації. Мікрооточення (фактори зовнішнього середовища безпосереднього впливу): партнери; конкуренти; центральні та місцеві органи влади; навколишнє населення; природні умови. Макрооточення (фактори зовнішнього середовища опосередкованого впливу): міжнародні події та оточення; стан економіки; соціокультурні фактори; політичні обставини; розвиток науки й технології; право; соціально-суспільні фактори. Методи дослідження зовнішнього середовища (зовнішній моніторинг): зовнішнє спостереження; цільове спостереження; неформальний пошук; формальний пошук. Взаємозв'язок факторів зовнішнього та внутрішнього середовища організації.

Тема 8. Організаційне проектування

Концептуальні терміни: організаційна форма управління; відносини; децентралізація; стратегія; структура; виробнича структура; технологічна структура; зв'язок; структура управління; ланка управління; рівень управління. Сутність та етапи організаційного проектування. Переваги та недоліки традиційних організаційних форм управління. Переваги та недоліки адаптивних організаційних форма управління. Теоретичні засади створення й розвитку організаційних форм управління.

Методологія проектування організаційних форм управління. Концептуальні підходи до проектування організаційних форм управління. Основні методологічні принципи проектування організаційних форм управління.

Технологія проектування організаційних форм управління. Процес

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 9

проектування організаційних форм управління: зміст основних етапів проектування організаційних форм управління (перед проектною підготовки, проектування, впровадження проекту). Розробка організаційного робочого проекту.

Оцінка ефективності організаційних форм управління. Підходи до оцінки ефективності організаційних форм управління. Показники оцінки ефективності. Методика розрахунку основних коефіцієнтів: ефективності організаційних форм управління; ланковості; територіальної концентрації; дублювання функцій; надійності системи управління; централізації (децентралізації) функцій; ефективності використання інформації.

Криза парадигми традиційного менеджменту. Перспективи розвитку організаційних утворень.

Тема 9. Культура організації

Зміст поняття «культура» і «організаційна культура». Концептуальні підходи до формування організаційної культури. Методи організаційної культури. Характеристики організаційної культури. Громадянська й корпоративна культури.

Типологія організаційних культур. Визначальні фактори культури організації. Підходи до типізації організаційних культур: факторні моделі цінностей; менталітет і організаційна культура; фундаментальні вірування та цінності; ставлення до часу; конкуруючі цінності. Характеристика типів культури за ознакою конкуруючих цінностей: кланом, ієрархічна (бюрократична), ринкова та адхократична культури.

Сучасна українська організаційна культура: джерела та основний зміст.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024	
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 10	

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	лекції	практичні	самостійна робота	усього	лекції	практичні	самостійна робота
МОДУЛЬ 1								
Змістовий модуль 1. Методологічні засади теорії організації та основні організаційні теорії і моделі								
Тема 1. Методологічні засади теорії організації	13	2	2	9	-	-	-	-
Тема 2. Основні організаційні теорії й моделі	18	4	4	10	-	-	-	-
Разом за змістовий модуль 1	31	6	6	19	-	-	-	-
Змістовий модуль 2. Організація як система та як соціум								
Тема 3. Організація як система	13	2	2	9	-	-	-	-
Тема 4. Організація як соціум	17	4	4	9	-	-	-	-
Разом за змістовий модуль 2	30	6	6	18	-	-	-	-
Змістовий модуль 3. Організаційний процес та самоорганізація								
Тема 5. Організаційний процес	18	4	4	10	-	-	-	-
Тема 6. Самоорганізація	18	4	4	10	-	-	-	-
Разом за змістовий модуль 3	36	8	8	20	-	-	-	-
Змістовий модуль 4. Середовище та культура організації. Організаційне проектування								
Тема 7. Зовнішнє та внутрішнє середовище організації	18	4	4	10	-	-	-	-
Тема 8. Організаційне проектування	17	4	4	9	-	-	-	-
Тема 9. Культура організації	18	4	4	10	-	-	-	-
Разом за змістовий модуль 4	53	12	12	29	-	-	-	-
ВСЬОГО	150	32	32	86	-	-	-	-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 11

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
МОДУЛЬ 1			
Змістовий модуль 1. Методологічні засади теорії організації та основні організаційні теорії і моделі			
1	Тема 1. Методологічні засади теорії організації 1. Об'єкт, предмет і метод теорії організації 2. Функції теорії організації 3. Основні напрями розвитку теорії організації	2	-
2	Тема 2. Основні організаційні теорії й моделі 1. Характеристика та аналіз організаційних теорій 2. Сучасні напрями теоретичних розробок	4	-
Змістовий модуль 2. Організація як система та як соціум			
3	Тема 3. Організація як система 1. Різновиди організацій 2. Властивості організації як відкритої системи	2	-
4	Тема 4. Організація як соціум 1. Суб'єкти і об'єкти організаційної діяльності 2. Основні види соціальних організацій	4	-
Змістовий модуль 3. Організаційний процес та самоорганізація			
5	Тема 5. Організаційний процес 1. Процедури і операції щодо формування та використання управлінських і технологічних рішень в організації 2. Мотивація діяльності в організації	4	-
6	Тема 6. Самоорганізація 1. Самоорганізація і самоуправління 2. Формування комунікацій в організації	4	-
Змістовий модуль 4. Середовище та культура організації. Організаційне проектування			
7	Тема 7. Зовнішнє та внутрішнє середовище організації 1. Основні характеристики внутрішнього та зовнішнього середовища організації 2. SWOT – аналіз підприємства, організації	4	-
8	Тема 8. Організаційне проектування 1. Процес організаційного проектування 2. Оцінка ефективності організаційних систем	4	-
9	Тема 9. Культура організації 1. Концептуальна ілюстрація аспектів організаційної культури 2. Сучасна управлінська культура	4	-
РАЗОМ		32	-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 12

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
МОДУЛЬ 1			
Змістовий модуль 1. Методологічні засади теорії організації та основні організаційні теорії і моделі			
1	Тема 1. Методологічні засади теорії організації 1. Розглянути методологічні аспекти дисципліни 2. Дослідити правові режими діяльності організацій	9	-
2	Тема 2. Основні організаційні теорії й моделі 1. Дослідити еволюцію теорій організації 2. Проаналізувати сучасні теорії організацій	10	-
Змістовий модуль 2. Організація як система та як соціум			
3	Тема 3. Організація як система 1. Охарактеризуйте інформаційно-аналітичні технології організації 2. Дослідити аспекти організаційного порядку	9	-
4	Тема 4. Організація як соціум 1. Охарактеризуйте складність організації операційних процесів 2. Управлінська саморегуляція та її характеристика	9	-
Змістовий модуль 3. Організаційний процес та самоорганізація			
5	Тема 5. Організаційний процес 1. Організація взаємодії і побудова структури організації 2. Здійснить розподіл повноважень, обов'язків і відповідальності між структурними ланками	10	-
6	Тема 6. Самоорганізація 1. Розгляньте організацію диспетчеризації виробництва. 2. Розкрийте особливості антиентропійної спрямованості самоорганізації	10	-
Змістовий модуль 4. Середовище та культура організації. Організаційне проектування			
7	Тема 7. Зовнішнє та внутрішнє середовище організації 1. Проаналізувати внутрішнє та зовнішнє середовище організації за допомогою SWOT – аналізу 2. Використання ПЕСТ-аналізу для оцінки чинників макросередовища організації	10	-
8	Тема 8. Організаційне проектування 1. Методологічні аспекти проектного аналізу 2. Методи і засоби інформаційного моделювання управлінських процесів та систем	9	-
9	Тема 9. Культура організації 1. Розробка корпоративного кодексу організації 2. Аналіз ринкової та адхократичної культури	10	-
РАЗОМ		86	-

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 13

7. Індивідуальні самостійні завдання

Вивчення дисципліни «Теорія організації» передбачає обов'язкову підготовку індивідуального завдання у формі проектної роботи.

Об'єкт проектування (організацію) необхідно вибрати самостійно, але з обов'язковим погодженням з викладачем. Слід звернути увагу на те, що не всі організації є «прозорими» і «відкриваються» для проєктантів. Бажано знайти таку організацію, керівник якої дає згоду на оргпроекування, надання необхідних матеріалів, можливостей для аудиту і діагностики. Для дотримання конфіденційності можуть бути використані умовні назви або змінені деякі параметри.

Для здійснення ефективного та обґрунтованого цілевизначення як фази проектної роботи необхідно в обраній для проектування організації провести організаційний аудит.

Щоб аудит виявився досить повним, можна скористатися методикою «22 кроки» і отримати відповіді на наступні питання:

1. Організаційно-правова форма даної організації та коротка історія.
2. Проблема, на вирішення якої створена організація.
3. Місія і кредо організації.
4. Цільова картина організації та методи забезпечення єдності цілей підрозділів і окремих співробітників.
5. Основні функції організації, її технологічне ядро.
6. Зв'язок організації із зовнішнім середовищем, їх важливість, стійкість, надійність і інші критерії .
7. Тип департаменталізації в організації (лінійний, лінійно-функціональний, штабний, матричний, дивізійний і т.д.)
8. Розподіл повноважень і відповідальності різних підрозділів.
9. Оргдіаграма (схема основних підрозділів і їх зв'язку) організації.
10. Система управління в організації, хід владних та інформаційних потоків.
11. Прийняття рішень в організації, ступінь залучення співробітників.
12. Наявність інформаційно-аналітичних груп або функцій.
13. Співвідношення формального та неформального керівництва, групи в організації.
14. Кадрова політика, правила найму, звільнення, кар'єра співробітників, посадові інструкції.
15. Комунікації в організації, прямі і зворотні, вертикальні і горизонтальні зв'язки.
16. Профіль організаційної культури (наприклад, конфігурація кланового,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 14

ринкового і бюрократичного типів організаційної культури).

17. Стратегії, до яких вдається організація в разі небезпеки.
18. Імідж організації, механізми його підтримки і зміни.
19. Тип інновацій, до яких готова організація.
20. Методи і показники оцінки ефективності діяльності.
21. Наявність сертифікатів на продукцію або систему управління.
22. Основні недоліки організації, організаційні патології.

Організаційний аудит оформляється у вигляді аналітичного звіту та становить перший розділ індивідуального науково-дослідного завдання (проекту). У ньому повинні бути представлені три графічних матеріала: оргдіаграми, схема зв'язків із зовнішнім середовищем і таблиця SWOT-аналізу.

Для виконання аудиту необхідно актуалізувати свої знання з різних розділів менеджменту, теорії організації та організаційної поведінки, скористатися документами організації, провести поглиблені інтерв'ю, в необхідних випадках провести спеціальні дослідження за певними методиками.

Далі необхідно діяти відповідно до «Основних фаз, етапів та блоків проектної роботи»:

1. обґрунтувати необхідність і цілі змін
2. вибрати стратегію проекту, охарактеризувати його ресурси та ризики
3. завдання, які потрібно вирішити і відповідні їм заходи
4. графік виконання з початковою та кінцевою датою
5. співробітників проекту та його бюджет
6. показники ефективності, за якими можна судити про досягнення цілей проекту.

Ці розділи організаційного проекту вимагають пильної уваги студентів-проектувальників, тому що їм необхідно показати, як можуть бути використані виявлені в ході організаційного аудиту ресурси і можливості формальної і неформальної організації (матеріальні, фінансові, інформаційні, кадрові) для реалізації запропонованої ідеї. При цьому важливо відстежити, як здійснюватиметься моніторинг організаційних змін (управління проектом) і проводитися оцінка ефективності.

Проектовані організаційні зміни можуть стосуватися будь-якої характеристики організації. Однак важливо, щоб вони були направлені на ліквідацію організаційних хвороб і активізацію тих ресурсів, які ще недостатньо використовуються.

На практичних заняттях студенти отримують можливість обговорювати і оформляти зібраний матеріал, консультиватися у викладача. Робота за проектом проходить протягом всього навчання і включає захист проекту в цілому.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 15

Методичні рекомендації щодо структури проекту наступні:

Назва: Аудит і проект організаційних змін в (назва організації)

I. Вступ.

1.1. Актуальність проблеми (короткий опис організації та її стану, гіпотеза про потреби в змінах)

1.2. Об'єкт роботи:

1.3. Предмет роботи:

1.4. Цілі роботи:

1.5. Завдання роботи:

1.6. Методологічні основи роботи: які розділи теорії організації виявилися актуальними для виконання даної роботи (наприклад, концепція організаційних структур, організаційної культури тощо)

1.7. Методи дослідження: спостереження і т.д.

1.8. Структура роботи: робота містить вступ, розділи (скільки), пункти, висновок, бібліографія (кількість джерел), додатків, (число) ...

Викладена на (кількість сторінок).

II. Організаційний аудит (за методиками аудиту, наприклад, 22 кроки)

III. Діагностика переваг організації та її недоліків. SWOT-аналіз.

IV. Інноваційні пропозиції.

V. Назва: Проект змін .... (чого)

1. масштаб проекту, необхідність і цілі змін

2. стратегія проекту

3. завдання, які потрібно вирішити і відповідні їм заходи

4. графік виконання з початковою та кінцевою датою

5. ресурси і ризики проекту

6. співробітники

7. бюджет проекту

8. показники ефективності, за якими можна судити про досягнення цілей проекту.

VI. Висновок (досягнуті поставлені цілі, які перспективи виконання вашого проекту)

VII. Бібліографія (оформити з урахуванням сучасних стандартів)

8. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

– Вербальні методи (лекція, пояснення);

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 22/ 16</i>

- Наочні методи (презентація);
- Практичні методи (вирішення кейсів);
- Дискусійний метод;
- Метод активного навчання (проведення ділових ігор);
- Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей та презентацій).

9. Методи контролю

Перевірка досягнення результатів навчання здійснюється з використанням наступних методів:

- Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання;
- Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань, кейсів;
- Поточне тестування;
- Перевірка виконання індивідуальних завдань;
- Самооцінювання та взаємооцінювання;
- Залік.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 17

10. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Державному університеті «Житомирська політехніка» та розподілу балів, що наведений нижче.

Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни включає поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня засвоєння знань, формування умінь і навичок здобувачів вищої освіти впродовж вивчення ними матеріалу модуля (змістових модулів) навчальної дисципліни. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять.

Підсумковий контроль проводиться для підсумкового оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення навчальної дисципліни. Підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Процедура складання заліку визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Розподіл балів з навчальної дисципліни

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Виконання завдань поточного контролю	100	-
Підсумкова семестрова оцінка	100	-

Розподіл балів за виконання завдань поточного контролю

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Виконання завдань під час навчальних занять	80	—
Виконання та захист індивідуальних самостійних завдань	20	—
Разом за виконання завдань поточного контролю	100	—

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 18

Розподіл балів за виконання завдань під час навчальних занять

Види робіт здобувача вищої освіти ¹	Кількість балів за семестр	
	денна форма	заочна форма
Відповіді (виступи) на заняттях	30	–
Участь у дискусії	10	–
Виконання поточних тестових завдань	20	–
Виконання та захист завдань, кейсів	20	–
Разом за виконання завдань під час навчальних занять	80	–

З метою застосування цілих чисел для оцінювання результатів роботи здобувачів вищої освіти під час навчальних занять протягом семестру використовується 100-бальна шкала оцінювання кожного окремо виду робіт. Розрахунок набраних здобувачем вищої освіти балів за виконання завдань під час навчальних занять за семестр проводиться за формулою:

$$P_{НЗ} = (P_{В100} \times ВК_{В} + P_{Уд100} \times ВК_{Уд} + P_{ТЗ100} \times ВК_{ТЗ} + P_{ЗК100} \times ВК_{ЗК}) \times К_{НЗ}, \quad (1)$$

де $P_{НЗ}$ – кількість набраних здобувачем вищої освіти балів за виконання завдань під час навчальних занять за семестр;

$P_{В100}$, $P_{Уд100}$, $P_{ТЗ100}$, $P_{ЗК100}$ – кількість набраних здобувачем вищої освіти балів за семестр відповідно за відповіді (виступи) на заняттях, за участь у дискусії, за виконання поточних тестових завдань, за виконання та захист завдань, кейсів (кожний окремо вид робіт на навчальних заняттях оцінюється за 100-бальною шкалою);

$ВК_{В}$, $ВК_{Уд}$, $ВК_{ТЗ}$, $ВК_{ЗК}$ – вагові коефіцієнти відповідно за відповіді (виступи) на заняттях, за участь у дискусії, за виконання поточних тестових завдань, за виконання та захист завдань, кейсів. Значення вагових коефіцієнтів становить:

$$ВК_{В} = 30 \div 80 = 0,375;$$

$$ВК_{Уд} = 10 \div 80 = 0,125;$$

$$ВК_{ТЗ} = 20 \div 80 = 0,25;$$

$$ВК_{ЗК} = 20 \div 80 = 0,25;$$

$К_{НЗ}$ – коригувальний коефіцієнт. Значення коригувального коефіцієнту становить $К_{НЗ} = 80 \div 100 = 0,8$.

Якщо здобувач вищої освіти набрав за поточний контроль 60 балів або більше, він може погодити дану оцінку в електронному кабінеті і вона стане семестровою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни.

Якщо здобувач вищої освіти під час вивчення навчальної дисципліни набрав 60 балів або більше і бажає покращити свій результат успішності, він проходить процедуру підсумкового контролю у формі заліку. За складання заліку здобувач вищої освіти може набрати 100 балів. Семестрова оцінка з навчальної дисципліни

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 19

формується за результатами підсумкового контролю.

Здобувач вищої освіти допускається до процедури підсумкового контролю у формі заліку, якщо за виконання завдань поточного контролю набрав 50 балів або більше.

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав 35–49 балів, він отримує право за власною заявою опанувати окремі теми (змістові модулі) навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми. Вивчення окремих складових навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми, здійснюється у вільний від занять здобувача вищої освіти час.

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав від 0 до 34 балів (включно), він вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни та має академічну заборгованість. Здобувач вищої освіти отримує право за власною заявою опанувати навчальну дисципліну у наступному семестрі понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми.

Процедура надання додаткових освітніх послуг здобувачу вищої освіти з метою вивчення навчального матеріалу дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми, визначена у Положенні про надання додаткових освітніх послуг здобувачам вищої освіти в Державному університеті «Житомирська політехніка».

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках окремих тем навчальної дисципліни, здійснюється викладачем за зверненням здобувача вищої освіти та представленням документів, які підтверджують результати навчання (сертифікати, свідоцтва, скріншоти тощо). Рішення про визнання та оцінка за відповідну частину освітнього компонента приймається викладачем за результатами співбесіди зі здобувачем вищої освіти.

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках цілого освітнього компонента, здійснюється за процедурою, яка визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/20

Шкала оцінювання

Шкала ЄКТС	Національна шкала	100-бальна шкала
A	Зараховано	90-100
B	Зараховано	82-89
C		74-81
D	Зараховано	64-73
E		60-63
FX	Не зараховано	35-59
F	Не зараховано	0-34

11. Глосарій

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
1	Альтернативність	Alternativity
2	Амбівалентність	Ambivalence
3	Асоціативні організації	Associational organizations
4	Внутрішнє середовище організації	Internal environment of the organization
5	Генезис організації	Genesis of the organization
6	Громадські організації	Public organizations
7	Зовнішнє середовище організації	External environment of the organization
8	Децентралізація	Decentralization
9	Дискретність	Discretionary
10	Емерджентність	Emergence
11	Життєвий цикл організації	The life cycle of an organization
12	Ієрархічність	Hierarchicality
13	Композиційність	Composability
14	Корпоративність	Corporate identity
15	Корпоративна культура	Corporate culture
16	Мотивація	Motivation
17	Мультиплікативність	Multiplicability
18	Неадитивність	Nonadditivity
19	Організаційні зв'язки	Organizational relationships
20	Системний аналіз	System analysis
21	Структурний аналіз	Structural analysis
22	Проектування	Design
23	Управління організацією	Organization management
24	Централізація	Centralization
25	Цінності	Values

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 21

12. Рекомендована література

Основна література

1. Бай С. І., Самокиш О. В., Пащенко І. Н. Теорія організації: Курс лекцій URL: http://ktru.kpi.ua/?page_id=155.
2. Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., Бурачек І.В. та ін. Менеджмент: підручник. Під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Вид-во «Рута», 2021. 856 с.
3. Виклюк М.І. Теорія організацій. Конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Менеджмент». Львів : ЛНУ, 2021.
4. Герчікова І. Н. Менеджмент: підручник. К: Банки та біржі: Статут, 2018. 480 с.
5. Козбаненко В.А. Державне управління: основи теорії й організації: підручник. С.: Економіка, 2020. 912 с
6. Монастирський Г. Л. Теорія організації: підруч. Терноп. нац. екон. ун-т. 2-е видання. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 287 с.
7. Монастирський Г. Л. Теорія організації: підручник. 2-ге вид., доп. й перер. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 329 с.

Допоміжна література

1. Бутенко Д. С. Мотиваційний менеджмент у підприємницькій діяльності. Економіка та суспільство. 2019. № 20. С. 142-148.
2. Градюк Н. М., Кузьма Х. В. Напрями удосконалення мотивації праці через задоволення потреб персоналу підприємств. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2022. №69. С. 80-89.
3. Дзямулич М. І., Чиж Н. М. Особливості функціонування системи недержавних страхових пенсійних фондів в Україні. Економічний форум. 2020. №1. С. 135-140.
4. Дзямулич М. І., Шматковська Т. О. Управління розвитком персоналу підприємства в умовах економічної глобалізації. Економічний форум. 2020. №3. С. 138–142.
5. Леонов О., Леонова Т. Теорія організації та організаційні структури сучасного корпоративного управління. Економіка та суспільство. 2023. №54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-4>
6. Малевський Е.З. Проблеми управління змінами в умовах розвитку промислових підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 25. Ч.1. С. 170-174.
7. Покотило Т.В. Управління організаційними змінами як складова забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Економіка та суспільство. 2020. № 22. С. 24-32.
8. Потьомкіна О. В., Дзямулич М. І., Шубала І. В. Стимулювання праці як чинник забезпечення ефективності використання персоналу. Економічний форум.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-19.09- 05.01/076.00.1/Б/ВКх- 01-2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 22/ 22

2019. № 1. С. 132-137.

9. Солоненко, Ю.; Куца, Я. Оптимізація організаційної структури управління підприємством. 2021. С. 136-145. URL: <http://fp.lnu.edu.ua/index.php/fp/article/view/848>

10. Фархшатова О.В. Антикризове управління сучасними промисловими підприємствами України за рахунок застосування стратегії системно-рефлексивного управління. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія: «Економіка і управління», Том 30 (69). № , 2019, С. 181-185.

11. Чулак О.В. Вдосконалення організаційної структури управління, орієнтованої на досягнення стратегічних цілей підприємства. Теоретичні та практичні питання економіки. Вип. 25. КНУ ім. Тараса Шевченка; Ін-т конкурентного суспільства, 2022. С. 204-208.

12. Юхновська Ю.О. Удосконалення організаційної структури управління. Ефективна економіка. 2021. URL: www.economy.nauka.com.ua.

13. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Верховна Рада України, офіційний сайт. URL: www.rada.kiev.ua
2. Державна служба статистики України, офіційний сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua
3. Національний інститут стратегічних досліджень, офіційний сайт. URL: <http://www.niss.gov.ua>
4. Національний банк України, офіційний сайт. URL: www.bank.gov.ua
5. Сайт бібліотеки Державного університету «Житомирська політехніка». URL: <http://lib.ztu.edu.ua>.
6. Освітній портал Державного університету «Житомирська політехніка». URL: <http://learn.ztu.edu.ua>.
7. Сайт Національної бібліотеки України ім. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
8. Сервіс Google Академія. URL: <https://scholar.google.com.ua>.